

Wat houdt het in, voor wie en waarom?

Webrichtlijnen

ing. Wouter Kalshoven
Information Consultant

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Ontwikkeling van webrichtlijnen	3
3. Waarmerk drempelvrij.nl	4
4. Webrichtlijnen bij gemeenten	4
5. Wat levert het op?	5
6. Toepassing 1: optionele technieken	5
7. Toepassing 2: logische toepassing HTML	6
8. Toepassing 3: documentstructuur	6
9. Slot	7
Contactgegevens	8

1. Inleiding

“Webrichtlijnen, dat is toch alleen maar voor doven en blinden?” Eén van de meest gehoorde misvattingen over webrichtlijnen. Maar als de toepassing van webrichtlijnen niet alleen voor doven en blinden is, voor wie is het dan nog meer? Waarom zou je het bijvoorbeeld als gemeente zijnde implementeren? Welke voordelen levert het op? Onder andere deze facetten en een verdieping in enkele praktijktoepassingen zullen in deze whitepaper nader worden toegelicht.

2. Ontwikkeling van webrichtlijnen

De webrichtlijnen zijn een verzameling van richtlijnen die betrekking hebben op de bouwkwaliteit, toegankelijkheid, beheersbaarheid en klantvriendelijkheid van een website. De ontwikkeling van de webrichtlijnen is een Nederlands initiatief dat voortbouwt op de Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) van het W3C, het internationale consortium dat webstandaarden bepaalt. De ontwikkeling van de webrichtlijnen is uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).

In 2004 werd de eerste versie van de webrichtlijnen opgeleverd. Deze versie was gebaseerd op de internationale toegankelijkheidsnorm WCAG 1.0 en bevatte 125 richtlijnen. Om te kunnen bepalen of een website aan de richtlijnen voldoet, is een normdocument opgesteld. In dit document zijn de richtlijnen vertaald naar 95 verifieerbare ijkpunten. Deze ijkpunten zijn onder te verdelen in drie niveaus: “Prioriteit 1”, “Prioriteit 2” en “Webrichtlijnen”.

In juni 2011 is de huidige versie 2 vastgesteld. Voor deze nieuwe versie is besloten om niet alleen de inhoud, maar ook de opzet van de vernieuwde toegankelijkheidsnorm WCAG 2.0 als uitgangspunt te nemen. Versie 2 is daarom gelaagd opgebouwd. Er wordt vanuit vijf principes geredeneerd: “Universeel”, “Waarneembaar”, “Bedienbaar”, “Begrijpelijk” en “Robuust”. Deze vijf principes vormen de basis en bevatten in totaal 22 richtlijnen. De richtlijnen zijn vervolgens weer onderverdeeld in succescriteria. Voor alle succescriteria zijn technieken en fouten gedocumenteerd. Op basis hiervan kan worden bepaald of er al dan niet aan een succescriterium wordt voldaan. Ieder succescriterium wordt gekoppeld aan één van de volgende niveaus: “A”, “AA” of “AAA”.

Het normdocument dat is opgesteld in het kader van versie 1 en de documentatie met betrekking tot de technieken en fouten voor versie 2 zijn bedoeld als naslagwerk en dienen tevens als ondersteuning bij zowel de bouw als bij het toetsen van websites.

Tot 2015 zullen versie 1 en 2 naast elkaar blijven bestaan. Daarna zal de ondersteuning van versie 1 worden stopgezet. Wanneer je tot die tijd een website wilt laten toetsen dan kan dit aan de hand van de versie naar keuze. Wanneer je bijvoorbeeld bezig bent met een traject om aan versie 1 van de webrichtlijnen te voldoen dat al een jaar loopt, is het verstandiger om bij inspectie deze versie aan te houden.

3. Waarmerk drempelvrij.nl

Na voltooiing van de (her)bouw van een website bestaat de mogelijkheid om de website te laten keuren door een officiële inspectie-instelling. Wanneer bij zo'n keuring geen fouten aan het licht zijn gekomen, dan mag het Waarmerk drempelvrij.nl op de site worden geplaatst. Daarmee is het voor bezoekers direct duidelijk dat zij zich op een website bevinden waarbij veel aandacht is en wordt besteed aan toegankelijkheidseisen. Welk Waarmerk wordt uitgereikt is afhankelijk van de WCAG richtlijnen waaraan de website voldoet. Voldoet een website bijvoorbeeld aan alle 95 gedefinieerde ijkpunten uit versie 1, dan wordt er een Waarmerk drempelvrij.nl uitgereikt met drie sterren. Wanneer versie 2 wordt gehanteerd dan wordt er bijvoorbeeld een waarmerk met twee sterren uitgereikt wanneer de website voldoet aan WCAG 2.0 niveau AA.

4. Webrichtlijnen bij gemeenten

Sinds december 2008 is het bestuursakkoord Nationaal Uitvoeringsprogramma Dienstverlening en e-Overheid (NUP) van kracht. Dit programma bevat een lijst van negentien NUP-bouwstenen en zes voorbeeldprojecten en heeft betrekking op gemeenten, provincies, waterschappen en het rijk. Het doel van dit programma is het optimaliseren van het elektronisch verkeer tussen gemeenten, burgers en bedrijven.

De webrichtlijnen spelen hierin een belangrijke rol. “Webrichtlijnen” is namelijk één van de negentien bouwstenen. Gevolg hiervan is dat het voor bijvoorbeeld gemeenten verplicht is geworden om aan de webrichtlijnen te voldoen. In het i-NUP (overheidsbrede implementatieagenda voor dienstverlening en e-overheid, doorontwikkeling van het NUP) is in 2011 vastgelegd dat de gemeentelijke websites eind 2012 zouden moeten voldoen aan de “Prioriteit 1” ijkpunten (Waarmerk drempelvrij zonder ster) en 1 januari 2015 aan alle 95 WCAG ijkpunten (Waarmerk drempelvrij met drie sterren). Het gaat hierbij overigens nog om webrichtlijnen versie 1. In de praktijk is de deadline van eind 2012 voor veel gemeenten niet realistisch gebleken.

Enerzijds kan gesteld worden dat het niet halen van de deadline veroorzaakt is door het feit dat gemeenten afhankelijk zijn van hun leveranciers. Zaken als een digitaal loket of digitale formulieren worden vaak door externe partijen geregeld. Ook deze leveranciers dienen veel tijd en geld te investeren in de ontwikkeling van hun producten om deze volledig conform de webrichtlijnen te laten functioneren.

Anderzijds fungeren gemeenten wél als opdrachtgever van hun leveranciers. Vanuit deze rol had een betere sturing op verbetering moeten plaatsvinden zodat uiteindelijk het gewenste resultaat bereikt had kunnen worden.

In eerste instantie was het de bedoeling om gemeenten een verplichting op te leggen via een Algemene Maatregel van Bestuur. Consequentie hiervan zou echter zijn dat een apparaat voor toezicht en handhaving had moeten worden ingericht, terwijl het maar de vraag was of daarmee het gewenste doel bereikt zou worden. Inmiddels is er een andere minister van BZK en volgens

hem is het opleggen van een AMvB niet de juiste oplossing. De minister heeft tevens een voorstel gedaan voor een alternatieve toetsingssystematiek. De Tweede Kamer is hiermee akkoord gegaan, ondanks felle protesten van gehandicaptenorganisaties.

Uitgangspunt blijft wel nog steeds dat gemeentelijke websites uiteindelijk op 1 januari 2015 aan de webrichtlijnen voldoen. Niks doen is daarom geen optie. Daarbij is het zo dat de Europese Commissie in december 2012 een concept richtlijn heeft gepubliceerd met betrekking tot webtoegankelijkheid. Wanneer deze richtlijn wordt aangenomen dan zijn lidstaten verplicht deze in hun eigen wet- en regelgeving te verwerken. Wacht je af dan leidt dit er alleen toe dat alle content die nu wordt geproduceerd later alsnog toegankelijk gemaakt dient te worden. Dit kost alleen maar onnodig veel tijd en geld.

5. Wat levert het op?

Wanneer de webrichtlijnen zijn geïmplementeerd, wordt een toegankelijke website aangeboden. De wijze waarop een dergelijke website is gebouwd, levert verschillende voordelen op. Zo zijn toegankelijke websites goed te gebruiken door mensen die bijvoorbeeld een visuele of lichamelijke beperking hebben. Veel mensen denken dat de implementatie van de webrichtlijnen alleen zou dienen om websites toegankelijk te maken voor deze doelgroep. Dit is een misvatting. De implementatie van de webrichtlijnen is net zo goed in het belang van mensen zonder een beperking. Toegankelijke websites zijn bijvoorbeeld beter terug te vinden in zoekmachines dan andere websites. Toegankelijke websites worden tevens browser- en besturingssysteemonafhankelijk gebouwd. Hierdoor kan vrijwel ieder modern device dat de beschikking heeft over een internet browser worden gebruikt om de website te bekijken. Denk hierbij niet alleen aan pc's en laptops, maar ook aan smartphones en tablets.

6. Toepassing 1: optionele technieken

Bij het ontwikkelen van websites kan gebruik worden gemaakt van verschillende technieken die webpagina's bijvoorbeeld mooier of gebruiksvriendelijker maken. Een gebruiker die de beschikking heeft over een standaard pc met een standaard internetverbinding kan optimaal gebruikmaken van dergelijke technieken. Toch zijn er situaties te bedenken dat al deze extra's helemaal niet wenselijk zijn.

In Nederland leven wij in een land met over het algemeen uitstekende ICT-faciliteiten. Er zijn echter ook regio's waar slechts beperkt internet beschikbaar is. Op dergelijke plaatsen is het voor de gebruiker wenselijk dat er zo min mogelijk data geladen en berekeningen uitgevoerd hoeven te worden. Eén van de middelen die hierbij kan helpen is het uitschakelen van javascript in de internet browser. Javascript is een techniek die bijvoorbeeld gebruikt wordt om berekeningen uit te voeren en om te bepalen of bepaalde content wel of niet getoond moet worden op een pagina en op welke plaats.

Versie 1 van de webrichtlijnen stelt dat ook in dit soort situaties de website nog volledig toegankelijk dient te zijn. Als dit niet direct mogelijk is dan is het ook toegestaan om alternatieve pagina's in te bouwen. Deze worden dan getoond op het moment dat bijvoorbeeld javascript is uitgeschakeld. Functioneel gezien zullen dergelijke pagina's tot minder in staat zijn en wellicht

zijn deze pagina's ook minder mooi. Dit is echter niet van belang. Zolang de gebruiker maar de informatie kan achterhalen waarnaar hij op zoek is.

In WCAG 2.0 is de eis losgelaten dat een pagina moet werken zonder javascript. Eis is wel dat javascript op een toegankelijke manier wordt gebruikt. WCAG 1.0 ging uit van HTML als basistechnologie voor het web. In WCAG 2.0 is dat losgelaten en vervangen door de eis dat "technologieën voor webcontent moeten worden toegepast op een manier die door toegankelijkheid wordt ondersteund".

7. Toepassing 2: logische toepassing HTML

Webpagina's worden code-technisch gezien opgebouwd met behulp van HTML elementen. Deze elementen dienen door de webontwikkelaar gebruikt te worden voor datgene waarvoor ze origineel zijn bedoeld. Dit betekent bijvoorbeeld dat tabellen enkel gebruikt mogen worden voor het representeren van data. Tabellen zijn origineel niet bedoeld om een lay-out te bewerkstelligen. Wanneer je een nieuwe website gaat ontwikkelen is het geen probleem om je daar aan te houden. Als er echter een bestaande website omgebouwd dient te worden naar een website die voldoet aan de webrichtlijnen, dan kun je voor een aardige uitdaging komen te staan. Als in het verleden de keuze is gemaakt om lay-out te regelen met behulp van tabellen, dan is het de overweging waard om de website in zijn geheel opnieuw op te bouwen. Ombouwen vergt een grote inspanning en meestal wordt de HTML code van de verschillende pagina's er niet mooier op. Daarbij is de kans groot dat er nog meer verouderde methoden en technieken zijn toegepast. Het vervangen van deze methoden en technieken kan dan direct worden meegenomen zodat de website na de optimalisatie op alle vlakken weer helemaal van deze tijd is.

8. Toepassing 3: documentstructuur

Iedere webpagina zou een goed opgezette documentstructuur moeten bevatten. Een documentstructuur kun je zien als de inhoudsopgave van een webpagina. Deze bevat een titel en eventueel (sub)paragrafen, die eveneens allemaal een titel hebben. Deze titels worden binnen de HTML code ook wel headerelementen genoemd. Correct gebruik van headerelementen is van cruciaal belang om de documentstructuur over te kunnen brengen naar de eindgebruiker. Er zijn verschillende partijen die baat hebben bij een goede documentstructuur.

Als eerst het visuele aspect wordt beschouwd dan zijn de webdevelopers en de bezoekers de belanghebbenden. Headerelementen zijn voor webdevelopers uitermate geschikt om een uniforme opmaak te bewerkstelligen over alle webpagina's heen. Code-technisch gezien is dit zeer eenvoudig. Voor ieder headerelement kan een eigen opmaak worden gedefinieerd. Dit zorgt uiteindelijk op de website voor consistentie en daardoor voor herkenbaarheid bij de bezoeker. Dit heeft tot gevolg dat de bezoeker relatief snel zijn weg zal vinden op de website en daardoor snel de informatie zal vinden waarnaar hij op zoek is.

Webrichtlijnen: wat houdt het in, voor wie en waarom?

Op het technische vlak zijn er nog twee belangrijke partijen die baat hebben bij een duidelijke documentstructuur: zoekmachines en screenreaders. Deze partijen maken allebei gebruik van headerelementen om de urgentie van de verschillende blokken content te kunnen bepalen.

Zoekmachines kennen waarde x toe aan headerelement y. Dit heeft gevolgen voor de plaats waar de pagina terug te vinden zal zijn in de zoekresultaten. Zo zal een header die tussen <h1> tags staat urgenter worden gevonden dan een header die tussen <h3> tags staat. Het heeft overigens geen zin om alle tekst tussen <h1> tags te plaatsen om er zo voor te zorgen dat alle informatie zeer belangrijk wordt gevonden. Zoekmachines zijn slim genoeg om dergelijke pagina's lager te waarderen, waardoor de pagina's juist lager in de zoekresultaten verschijnen.

Screenreaders maken gebruik van de headerelementen om de structuur van webpagina's terug te koppelen aan personen met een visuele beperking. Dit kan bijvoorbeeld door de headerinformatie op te lezen of door het de gebruiker te laten lezen middels een apparaat dat tekst omzet naar braille of spraak. Hierdoor wordt het ook voor mensen die bijvoorbeeld blind zijn mogelijk om bepaalde relevante informatie zelfstandig van een website te kunnen halen.

9. Slot

Sinds de oplevering van de eerste versie van de webrichtlijnen in 2004 probeert de landelijke overheid de lokale overheden zoals gemeenten ertoe te bewegen hun websites toegankelijk te maken. Toegankelijke websites bieden veel voordelen ten opzichte van websites die dat niet zijn; voordelen voor mensen met, maar ook zonder beperking. De complexiteit van het doorvoeren van de richtlijnen vormt echter een groot struikelblok voor veel gemeenten en hun leveranciers. Vooralsnog is het nog steeds de bedoeling dat per 1 januari 2015 onder andere alle gemeentelijke websites volledig aan de webrichtlijnen voldoen. Gelukkig zijn er al veel gemeenten mee bezig en hebben zij maatregelen genomen om ook daadwerkelijk aan de eis te kunnen voldoen. Dit is echter nog lang niet het geval bij alle gemeenten. 1 januari 2015 lijkt ver weg, maar voor je het weet is het zover. De komende tijd zal het onderwerp "Webrichtlijnen" in ieder geval een hot topic blijven.

Webrichtlijnen: wat houdt het in, voor wie en waarom?

Contactgegevens

Voor meer informatie, neem contact op met:

ing. Wouter Kalshoven

Information Consultant

email wouter.kalshoven@interaccess.nl

Inter Access B.V.

post Postbus 840 1200 AV Hilversum

bezoek Colosseum 9 1213 NN Hilversum

telefoon (035) 688 8400 fax (035) 688 8444

email info@interaccess.nl internet www.interaccess.nl